

Adam Bodnar

II.510.14.2017II.510.14.2017.MH

**Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny
Warszawa**

W kręgu mojego zainteresowania pozostaje kwestia doręczeń w postępowaniu karnym.

W ubiegłym roku zwracałem się do Pana Ministra w przedmiocie możliwości odbioru pism sądowych przez osoby z niepełnosprawnością (pismo z dnia 24 marca 2016 r., sygn. II.510.1232.2015.MK). Wnioski i skargi wpływające do mojego Biura świadczą jednak o tym, że problem doręczeń w postępowaniu karnym jest znacznie szerszy i dotyczy nie tylko osób z niepełnosprawnością, ale także innych osób, które z różnych przyczyn nie mogą osobiście odebrać pisma sądowego (np. z powodu nieprzebywania w miejscu zamieszkania).

Z dniem 1 lipca 2015 r. wyłączono bowiem możliwość doręczania pism sądowych istotnych dla oskarżonego w drodze tzw. doręczenia pośredniego oraz za pośrednictwem telefaksu lub poczty elektronicznej. Zgodnie z art. 132 § 4 Kodeksu postępowania karnego, pisma takie jak np. zawiadomienie o terminie pierwszej rozprawy głównej bądź zawiadomienie o terminie posiedzenia w przedmiocie warunkowego umorzenia postępowania, można doręczyć oskarżonemu osobiście albo poprzez dwukrotne awizowanie. Zmiany wynikły z pojawiających się w praktyce problemów związanych z doręczeniami pośrednimi. Adresaci pism procesowych, w tym zwłaszcza oskarżeni, kwestionowali prawidłowość doręczenia pisma, wskazując na sytuacje, gdy dorosły domownik nie przekazał im pisma sądowego lub przekazał je z opóźnieniem.

Co więcej, treść rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 stycznia 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu doręczania pism organów procesowych w

postępowaniu karnym¹ wskazuje, że awizowaną przesyłkę można wydać pełnomocnikowi ustanowionemu na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe² wyłącznie jeśli adresat jest adwokatem lub radcą prawnym. *A contrario*, w przypadku innych osób odebranie pisma przez pełnomocnika pocztowego jest niemożliwe.

Jeśli zaś chodzi o osoby nieprzebywające w miejscu swego zamieszkania, ich sytuację regulują art. 138 i 139 k.p.k. Osoba przebywająca za granicą ma obowiązek wskazania adresata do doręczeń w kraju (art. 138 k.p.k.). Z kolei osoba, która nie przebywa w miejscu zamieszkania, lecz nie opuściła Polski winna podać organowi prowadzącemu postępowanie aktualny adres (art. 139 § 1 k.p.k.). Przepisy te jednakże mogą znaleźć zastosowanie jedynie jeśli dana osoba wie już o toczącym się postępowaniu karnym. Tymczasem niektóre z pism wskazanych w art. 132 § 4 k.p.k. mogą być w istocie pierwszymi skierowanymi do danej osoby w sprawie, z których dowiaduje się ona, że dane postępowanie w ogóle zostało wszczęte. Oczywiście jest, że zainteresowany nie może wskazać adresu do doręczeń w kraju, ani podać aktualnego adresu, jeśli w ogóle nie wie o toczącym się postępowaniu.

Wskazać należy, że sam fakt wyłączenia możliwości stosowania doręczenia zastępczego nie budzi większych zastrzeżeń; argumenty podniesione przez prawodawcę na uzasadnienie wprowadzenia art. 132 § 4 k.p.k. wydają się racjonalne. Z jednej strony rozwiązanie takie stanowi bowiem gwarancję dla oskarżonego, że inne osoby (z którymi wszak może być skonfliktowany) nie będą zatajać przed nim pism wysłanych przez organy procesowe i utrudniać lub uniemożliwiać mu skorzystanie z jego praw. Z drugiej zaś strony zapobiega bezprawnemu wpływaniu na tok postępowania poprzez niezgodne z prawdą utrzymywanie, jakoby oskarżony pisma w istocie nie otrzymał. Pozwala także na usprawnienie obrotu międzynarodowego z państwami członkowskimi Unii Europejskiej na podstawie decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi. Art. 4a ust. 1 lit. a) ppkt. i tej decyzji ramowej umożliwia bowiem odmowę wykonania europejskiego nakazu aresztowania (ENA) w przypadku orzeczenia wydanego pod nieobecność oskarżonego (np. w wyroku nakazowym), chyba że oskarżony został osobiście poinformowany o terminie rozprawy lub w inny sposób faktycznie uzyskał o nim informację.

Zgodnie z wyrokiem TSUE z dnia 24 maja 2016 r. w sprawie C-108/16 *Dworzecki*, doręczanie zastępcze określone w art. 132 § 2 k.p.k. nie spełnia wymogów wypływających z cytowanego przepisu decyzji ramowej 2002/584/WSiSW. Oznacza to, że organy państwa obcego mogą odmówić wykonania ENA wydanego w Polsce, jeśli zawiadomienie o

¹ Dz. U. z 2017 r., poz. 92.

² T. j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1113 ze zm.

rozprawie zostało doręczone inaczej, niż osobiście, np. dorosłemu domownikowi. Taka sytuacja jest niepożądana, bowiem zmniejsza skuteczność krajowego wymiaru sprawiedliwości i prowadzi do większej niepewności po stronie oskarżonego co do jego sytuacji prawnej.

Z przypadkiem doręczenia zastępczego określonego w art. 132 § 2 k.p.k. skonstruować należy odbiór awizowanego pisma przez osobę dysponującą pełnomocnictwem pocztowym („pełnomocnika pocztowego”). W takim przypadku stwierdzić należy, że obawy związane z ochroną praw oskarżonego powołane wyżej, a uzasadniające obowiązywanie art. 132 § 4 k.p.k., nie znajdują zastosowania. Jedyne bowiem od udzielającego pełnomocnictwa pocztowego zależy, komu go udzieli. Wydaje się oczywiste, że będzie to osoba, którą mocodawca darzy zaufaniem i co do której jest spokojny, że nie będzie działała na jego niekorzyść.

W tym kontekście niezrozumiała wydaje się decyzja ustawodawcy o przyznaniu możliwości odbioru awizowanych pism przez pełnomocnika pocztowego jedynie adwokatom i radcom prawnym (art. 133 § 2a k.p.k.). Uzasadnienie do ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, która dodała ten przepis, wskazuje jedynie lakonicznie, że w przypadku adwokatów i radców prawnych nie występują problemy związane ze skutecznością doręczeń oraz „wątpliwości co do stanu poinformowania uczestnika o jego prawach i obowiązkach procesowych”. Zmiana ta ma zaś na celu usprawnienie i ułatwienie odbioru pism przez te podmioty.

Rozróżnienie to nie wydaje się znajdować dostatecznego uzasadnienia. Ustawodawca nie wskazał bowiem, żadnych przesłanek wskazujących, że praktyczne problemy z doręczeniami występują w przypadku pewnych grup zawodowych, w przypadku innych zaś nie. Rozwiązanie takie stawia w korzystniejszej sytuacji osoby korzystające w postępowaniu karnym z pomocy obrońcy lub pełnomocnika, bowiem wszystkie pisma adresowane do nich są także wysyłane do ich obrońcy lub pełnomocnika (art. 140 k.p.k.), ten zaś może upoważnić do ich odbioru pełnomocnika pocztowego.

Co więcej, uzasadnienie omawianej zmiany przywołuje jako przykład podobnego rozwiązania art. 139 § 1¹ k.p.c., tymczasem przepis ten, paradoksalnie, nie zawiera zawężenia jedynie do adwokatów i radców prawnych. Przeciwnie, stanowi wprost, że awizowane pismo może zostać odebrane przez pełnomocnika pocztowego zgodnie z przepisami ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe. Ustawa ta także nie przewiduje ograniczenia kręgu osób, które mogą udzielić pełnomocnictwa pocztowego tylko do adwokatów i radców prawnych.

Jak wskazuje powyższa analiza, o ile w niektórych przypadkach wyłączenie możliwości dokonania doręczenia zastępczego określonego w art. 132 § 2 k.p.k. można

uznać za uzasadnione, o tyle nie istnieją przekonujące powody dla wyłączenia możliwości odebrania awizowanego pisma przez należycie umocowanego pełnomocnika pocztowego. Powodem niemożności odebrania pisma w terminie 14 dni (dwukrotnego awizowania) może być niepełnosprawność adresata, przedłużająca się choroba, podróż służbowa lub wypoczynkowa, czy nawet ekstremalne czynniki atmosferyczne. Ochrona praw uczestników postępowania wymaga, aby niezawinione przez nich nieodebranie korespondencji wysłanej przez organ procesowy nie kończyło się automatycznie uznaniem za doręczenie, bowiem uniemożliwia to takiej osobie zapoznanie się z treścią pisma i efektywną obronę jej praw (zagwarantowaną m. in. w art. 42 ust. 2 Konstytucji RP). Wskazane wydaje się więc rozszerzenie możliwości odebrania awizowanego pisma przez pełnomocnika pocztowego na każdą osobę, podobnie jak ma to miejsce w postępowaniu cywilnym.

Przedstawiając Panu Ministrowi powyższe uwagi, uprzejmie proszę o rozważenie podjęcia stosownych działań legislacyjnych oraz o poinformowanie mnie o zajętych w tej kwestii stanowisku.